VI 361
109

EEN GOED WOORD VOOR HET MINDERE MARINE-PERSONEEL

DOOR

S. P. L'HONORÉ NABER

's-GRAVENHAGE
MARTINUS NIJHOFF
1914

Bat. Gen.
VI
36.1

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

EEN GOED WOORD VOOR HET MINDERE MARINE-PERSONEEL

DOOR

S. P. L'HONORÉ NABER

's-GRAVENHAGE
MARTINUS NIJHOFF
1914

BATAVIAASCH GENOOTSCHAP
VAN
KUNSTEN EN WETENSCHAPPEN

EEN GOED WOORD VOOR HET MINDERE MARINE-PERSONEEL

PERPUSTAKAAN NASIONAL R.I.
Tanggal : 1-07-2010
Nomor Induk : 1143/PM-Museum/2010
BCID - ID : 0010-29642760
ITEM - ID : 0109051915
Asal : Museum Pusat

EEN GOED WOORD VOOR HET MINDERE MARINE-PERSONEEL.

„Wat zijn die menschen? Het zijn de meest arme prole-
„tariërs, jongens die op hun 13de jaar in het dienstverband
„worden opgenomen, later ik meen 6 maanden proeftijd
„hebben en dan moeten teekenen voor den dienst. Het zijn
„jongens die — ik wil nu niet den leelijken term „heffe des
„volks" gebruiken — die gerecruteerd worden uit de laag-
„ste klassen der samenleving, enz. enz."

Bij het jongste Marinedebat, in de Tweede Kamer der Staten-Generaal, meende de afgevaardigde Mr. MENDELS, in bewoordingen als deze, den Nederlandschen schepelingenstand een goeden dienst te bewijzen. In werkelijkheid was het, gelet op de vele onkundigen, die wellicht neiging gevoelden om gezag toe te kennen aan de woorden van een afgevaardigde, die verklaarde dat hij tien jaren met *„deze menschen"* had omgegaan, een zeer slechte dienst, want daarmede werd nieuw voedsel gegeven aan het alom in den Lande verspreid dwaalbegrip, als zouden de schepelingen werkelijk behooren tot de paria's, die hier door den heer MENDELS werden voorgesteld. Wèl bewijzen de aangehaalde woorden (althans aan beter ingelichten) de volslagen onkunde des heeren MENDELS, zelfs nadat diens omgang reeds tien jaren geduurd heeft; maar zij doen ook betreuren, dat niet een der geachte leden, hetzij geestverwant of tegenstander, het woord vroeg om een juister begrip ingang te doen vinden. Jammer was ook, dat Zijne Excellentie, de Minister van Marine, die toch gedurende het debat blijk gaf het minder personeel *eenigermate* te doorgronden, de

gelegenheid voorbij liet gaan om den afgevaardigde op het volstrekt onjuiste zijner voorstelling te wijzen en zoodoende te toonen dat men, ter plaatse waar men op de hoogte *behoort* te zijn, ook werkelijk op de hoogte *is*; althans beter weet te omschrijven wie onze marineschepelingen zijn en tot welke klasse zij behooren, dan eenig kamerlid, ook al verklaart hij tien jaren lang met *deze menschen* te hebben omgegaan. Innig is die omgang ook blijkbaar niet geweest; *zeker* heeft de kennismaking zich niet tot de schitterendste vertegenwoordigers van den matrozenstand uitgestrekt.

Mij heeft verwonderd dat er, van de zijde der schepelingen zelf, geen woord van protest is vernomen tegen eene voorstelling als deze, die met de werkelijkheid in den meest flagranten strijd is. Misschien is de schepeling op dit punt door lange ervaring ongevoeliger geworden dan hij overigens behoorde te zijn. Matroos *weet* nu eenmaal dat de Nederlandsche burgerij (en helaas ook een overgroot gedeelte zijner eigen Meerderen aan boord!) niet beter is ingelicht. Gewoon om, zij het ten onrechte, voor niet veel goeds te worden aangekeken, heeft hij zich in die afwezigheid van waardeering blijkbaar geschikt. Toch is dat eenigszins vreemd want (bij menige gelegenheid is het mij gebleken) hij is, op jeugdigen leeftijd, juist op dit punt van eene aan lichtgeraaktheid grenzende gevoeligheid. Jeugdige schepelingen, nog in opleiding zijnde, bleken kwalijk te regeeren, zoodra hun werd voelbaar gemaakt dat zij voor minder werden aangezien dan zij werkelijk waren. Ik zou daarvan merkwaardige staaltjes kunnen bijbrengen; voor het oogenblik echter laat ik die daar. Ouder geworden, schijnt de schepeling lieflijkheden, als waarvan de heer MENDELS een proefje gaf, niet zoozeer te aanvaarden als wel, in gedachten, op zijn nevenman te endosseeren.

Waar het gepast „point d'honneur" toch aanwezig is, moet het dubbel vreemd voorkomen dat *niemand* zich heeft aangegord om de uitspraken des heeren MENDELS te wraken. Hier toch wordt niet alleen de staf gebroken over

alle marineschepelingen zonder onderscheid; maar mede worden onze onderofficieren, die op hunne beurt aan den matrozenstand zijn ontsproten (en waaronder de voortreffelijkste krachten voorkomen), be- en veroordeeld op eene wijze die waarlijk wel protest had behooren uit te lokken. Het is toch wel erg om, door iemand die het zegt te weten, te worden ingedeeld bij de *meest arme proletariërs* of bij de *allerlaagste klasse der samenleving!* Het is niet veel anders dan gelijk gesteld te worden met landloopers, vagebonden, beroepscrimineelen, dakloozen, schooiers en wat men verder tot die laagste klasse meent te mogen rekenen. Hoe diep moet men wel afdalen om de niet te noemen afgronden der samenleving te bereiken waar de allerlaagste klasse samentreft en waaruit de schepelingen zouden afkomstig zijn?

Met dergelijke vrienden moet men het maar hebben!

Waar niemand dergenen, die men daartoe meer bepaald aangewezen zou kunnen achten, zich de moeite heeft gegeven om het bestaand en thans in de Tweede Kamer alweer gepropageerd wanbegrip te bestrijden, wil ik mij die getroosten, al ben ik daartoe niet geroepen. Mij heeft dat gebrek aan waardeering ten allen tijde gehinderd. Vooral gedurende eene betrekkelijk korte spanne tijds waarin ik met het bevel over H. M. VAN GALEN (het opleidingsschip te Hellevoetsluis) belast ben geweest, was het mij eene steeds wederkeerende ergernis wanneer ik, ook door Officieren die toch beter hadden behooren te weten, de mythe hoorde uitbazuinen, dat het scheepsvolk tot de allerlaagste klassen (als de heer MENDELS op 't oog heeft) zou behooren. Dit gebrek aan kennis en waardeering *bij* een klein gedeelte der aan boord dienende personen *met* de breede laag van hen die daar eveneens hun bestaan vinden is wel een der KERNFOUTEN waaronder de Marine gebukt gaat. Of zou men denken dat, waar zulk een begrip ook bij tal van Meerderen als ingeroest is, veel toeneiging van de zijde der minde-

ren bestaanbaar is? Immers neen. Matroos *weet* maar al te goed, hoe er eigenlijk over hem en zijn geheele parentage gedacht wordt. Dat hij zich, vooral sedert de laatste 15 jaren, heeft afgewend van hen die eigenlijk zijn natuurlijke vrienden en beschermers hadden kunnen zijn, maar het volstrekt niet altijd geweest zijn, [1]) wie zou er zich nog over verwonderen? Haast ziet men aan den schepeling de waarheid bewezen die zou kunnen luiden, dat het Nederlandsche volk weinig initiatief heeft en *gaarne* geleid wordt, want met die waarheid hangt een gevolg nauw samen. Het is dit: het laat zich zóó gaarne en zóó gemakkelijk leiden, [2]) dat het liever misleid dan in het geheel niet geleid wordt. Waar geen leiding van hoogerhand verstrekt is *kunnen* worden, omdat men den mindere niet begrepen en niet verstaan heeft, niet kende, veelal *mis*kende en slechts zeer enkelen zich de moeite gaven van hem te leeren kennen, heeft hij zich gewend tot en is onder de bekoring geraakt van anderen die .... het o zoo goed met hem meenen, maar toch ook den vertegenwoordiger van het allerlaagst gepeupel in hem blijven zien. Maar dit laatste is juist het meest bemoedigend verschijnsel; waar iemand als de heer MENDELS, nog na eenen omgang van tien jaren, blijk geeft in het geheel niet te weten wie hij voor zich heeft, zal het den Meerderen bij de Zeemacht, die hem toch vele malen in ervaring overtreffen, licht vallen het verloren overwicht te herstellen, zoodra beter inzicht ook tot dezulken, die daaraan behoefte hebben, mag zijn doorgedrongen.

---

[1]) Van ouds her heeft men zich nooit met de mannen van vooruit ingelaten. Nog in 1889 heb ik een officier, die dikwijls op zijn tijd vooruit was, in een volle lotgenoot van een zeer groot schip hooren zeggen: „wij denken maar dat we iets van ons volk af weten, maar geen van ons we 't zelfs maar of het midageten zoo is dat vanwege het Land verstrekt wordt, dengnan naar den zin is". Hij werd niet tegen gesproken. Nu, dat weten we tegenwoordig maar al te goed, maar is het dan te verwonderen dat het volk, omstreeks 1897, willig ten offer is gevallen aan ieder onbevoegde die zich voor zijn zaken leheen te interesseeren?

[2]) Altijd met dit één voorbehoud dat het Nederlandsche volk tot groote krachtsontwikkeling in staat is wat meer het iets *niet* wil. Van dien karaktertrek valt veel partij te trekken, ook om iets goeds te bereiken.

Ik wil eene poging wagen om den lezer te doen beseffen tot welke klasse men het gros der tegenwoordige marineschepelingen eigenlijk rekenen moet. In hoofdzaak zal ik daarbij handelen over de matrozen en de talrijke daaruit voorkomende onderofficieren. Voor mariniers en stokers gelden eenigszins andere gegevens dan voor hen; ik laat mij nu daarmede niet in. Mocht het mij gelukken wat meer en wat juister waardeering te wekken voor één der drie standen, dan zullen ook de andere op den duur wel krijgen wat hun toekomt.

Het snelst zou ik mijn doel kunnen bereiken door het overleggen van een staat, vermeldende de wekelijksche verdiensten van de hoofden der gezinnen waartoe het jonge volk, zooals ik dat enkele jaren geleden op de Van Galen gekend heb, behoorde. Had ik destijds voorzien, dat ik het eenmaal voor hen en voor de gezinnen, waaruit zij stammen, zoude opnemen, ik had mij aan zulk een staat gelegen laten liggen en ik zou thans de geheele mythe met al haren aanhang, in éénen slag naar haar eigen rijk kunnen verwijzen. Tot mijn leedwezen heb ik zulk een lijst nooit opgesteld, maar bij verscheidene jongens staat mij het beroep van den vader (of van de moeder) nog levendig voor den geest. Maar hoe nu den lezer, in algemeene trekken duidelijk te maken tot welke klasse die ouders behoorden? Het geeft toch niet veel zoo ik hunne functies hier al herhaal met uitdrukkingen als: de vader is bootwerker, kantoorbediende, vuurwerkmaker, meesterknecht aan een broodfabriek, verversknecht, molenaar, boerenarbeider wiens welstand bepaald wordt door het bezit van één koe, of wel: de moeder houdt kiosk aan een der grootste stations. Zulke uitdrukkingen bewijzen wel reeds, dat die gezinnen verre staan van de meest arme proletariërs, maar zij teekenen het geheel niet. Ik moet dus voorloopig volstaan met het vermelden van een paar betrekkingen die „ambtelijk" zijnde, maatstaf en punt van vergelijking tevens aanbieden. Als zoodanig noem ik vaders die waren: brievengaarder, rijksveldwach-

ter, douanier, rechercheur der politie, deurwaarder, pedel. Die behoorden dan toch zeker ook niet tot de door den Heer MENDELS met het woordje *allerlaagst* geteekende klassen. Mocht men den stand der overigen naar deze ambten willen afmeten, dan zou ik daartegen geen bezwaar maken, maar men belandt dan ook reeds bij hetgeen men de kleine burgerij noemt en wel bij het gunstigst bekend gedeelte daarvan. Laat ons dus eenvoudig zeggen: de werkmansklasse.

Een tweede standskenmerk kan ik op een andere wijze voordragen. Het aantal jongens te Hellevoetsluis, voor zoover het uit nabijgelegen plaatsen kwam, was betrekkelijk groot. Er waren vele Rotterdammers en vele Hagenaars onder; gelegenheid om een vrijen Zaterdag en Zondag thuis te gaan doorbrengen bestond voor die allen, soms éénmaal, soms tweemaal 's maands. Van die gelegenheid maakten *bijna allen* gebruik, om in dichten drom huiswaarts te trekken. [1]) Daaruit blijkt dan toch, dat zij uit gezinnen kwamen, waar zij des Zondags welkom waren, dat het reisgeld betaald of aangevuld kon worden, dat er thuis een slaapplaats voor hen over was (of ingeruimd kon worden) en dat één hoofd meer aan de maaltijden geen bezwaar was voor het gezin. Waar blijft men nu met de meest arme proletariërs?

Nog kan ik een maatschappelijk kenmerk vermelden. Er bestond te Hellevoetsluis een order, waarbij was voorgeschreven dat men aan de ouders kennis moest geven, zoodra een jongen wegens ziekte naar het hospitaal was geëvacueerd. Aan die order voldoende, gevoelde ik spoedig het bezwaar dat geen jongen naar die ziekeninrichting kon worden gezonden, zonder dat er een verzoek om nader bericht, van de zijde der ouders, inkwam; een verzoek

[1]) Voor het geval deze bladzijden onder oogen mochten komen van personen die meer verstand van opvoeding en onderwijs hebben dan bij de Zeemacht zelf „de rigueur" is, teeken ik aan dat ook ik, in het algemeen, afkeur zoo leerlingen dikwijls hun internaat verlaten, den naar huis te gaan. Het is echter beter voor de jongens om Zondags maar naar huis te gaan, dan om in Hellevoetsluis (hoe uitmuntend die plaats overigens zijn te blijven rondwarven. Gelegenheid tot ontspanning is er haast niet, althans niet voor jongens in grooten getale.

waaraan men natuurlijk gaarne voldeed, maar dat, waar honderden aanwezig waren, een overmaat vergde van geschrijf. Gepreöccupeerd daarover, liet ik briefkaarten drukken met woorden ter invulling en doorhaling, als „ernstig", „niet ernstig", en zoo wat meer. De maatregel trof doel: zij onthief mij van wat arbeid; maar is die overmaat van belangstelling (want, waar men de jongens in een hospitaal behoorlijk verpleegd weet, kan men hier van overmaat spreken) nu een kenmerk van de meest arme proletariërs, of juist van eene klasse, waar het gezinsleven tot behoorlijke uiting kan komen?

Nog is er een kenmerk waardoor ook de meest onkundige *zichzelf* kan overtuigen van den toestand zooals die werkelijk is. Hij kan, beter dan tien jaren lang met schepelingen om te gaan, zich de moeite geven van een tijd lang eens op te letten met welk soort van familieleden en kennissen men hen ziet verkeeren op Zon- en Feestdagen of tijdens hunne verloven. De onbevooroordeelde waarnemer zal dan al heel spoedig tot het besluit moeten komen dat hij zelden anders voor heeft dan de kleine burgerij, of, al weer: de *werkmansklasse* [1]) en daarvan niet het inférieure gedeelte, want in die klasse vertegenwoordigt de schepeling, die immers niet dan na een streng physiek onderzoek tot den Zeedienst werd toegelaten, toch zeker de physiek uitmuntende soort.

[1]) Om niet van overdrijving beschuldigd te worden, sla ik het peil niet hooger aan, maar men vergete niet dat er dubbele selectie plaats heeft. De jongens te Leiden hebben tegenwoordig ongeveer een maand proeftijd vóór zij zich verbinden. Die nuttige maatregel is oorspronkelijk bedoeld om hen die meenden zich vergist te hebben, of die spoedig tegenzin kregen, in de gelegenheid te stellen bijtijds de opleiding te verlaten. Het resultaat is geheel ten voordeele van den dienst gekomen: de toestand is thans zoo dat die maand den Commandant der Kweekschool dient, om bijtijds dezen weg te zenden die hij niet gebruiken kan. Hetgeen dus tot een dienstverband wordt toegelaten is het gedeelte der jongens dat, na physieke selectie, nog eens praktisch is uitgezocht. Hetgeen er op die manier over blijft is, van huis uit, zéér goed en behoort tot *de besten* van zijn stand. *Men behoorde er trotsch op te zijn.*

Mocht men één maand proeftijd wat kort achten, dan kan men na *voordesbandige* maatregelen, het teekenen van een dienstverband gerust *tot het zestiende jaar* uitstellen. Ik heb getracht in die richting iets te doen, maar als gewoonlijk: „het eene oor in, het andere uit".

PERPUSTAKAAN NASIONAL

Zoo is nu mijne waardeering, die nogal afwijkt van die dergenen die, altijd en altijd weer, meenen dat de matroos uit de meest arme proletariërs gerecruteerd wordt. Ik meen thans aanwijzingen genoeg te hebben gegeven om aan te toonen, dat men zich de waarheid heel anders heeft voor te stellen. Wie mij van overdrijving verdenkt, stelle zelf een onderzoek in; het zal hem tot een niet veel afwijkend inzicht brengen. Schepelingen en onderofficieren kunnen het overige doen om zich van verkeerde beoordeeling te vrijwaren. Mochten zij daartoe overgaan, dan zou ik gaarne bereid zijn daarin een van die verheffende zijden van het vereenigingsleven te erkennen, waarover sommigen het zoo druk hebben.

Wat mijn persoonlijke ondervinding betreft, wil ik hier niet verzwijgen dat ik herhaaldelijk de gelegenheid heb gehad om in aanraking te komen met tal van zéér achtenswaardige gezinnen, waarmede het mij zelfs een genoegen is geweest correspondentie te voeren. Maar of ik dan niet ook proletariërs en vertegenwoordigers van de allerlaagste klassen der samenleving ontmoet heb? dus zal men vragen. Beslist luidt mijn antwoord: „neen". Het is droevig misschien voor de proletariërs, maar hune physieke gesteldheid (om van moreele en intellectueele gebreken nog niet eens te gewagen) is, in de overgroote meerderheid der gevallen, reeds een beletsel tegen het kiezen van den vrijwilligen militairen dienst. Wèl heb ik enkele jongens gekend met een volslagen gebrek aan beschaving, maar daardoor juist bleken zij voor de kleine maatschappij, zooals men die op een schip aantreft, ongeschikt. Slechts kort hielden zij het bij de opleiding uit; zij moesten gewoonlijk voor eenig vergrijp, dat van *verregaande* ruwheid getuigde, huiswaarts worden gezonden. Ook heb ik enkelen (zéér enkelen) gekend, die een onbedwingbare neiging hadden tot vagabondeeren; hun gebrek bleek, bij nader onderzoek, eerder een gevolg van onberaden goedgeefelijkheid en vertroeteling in hun eerste jeugd dan van verwaarloozing in den gewonen

zin des woords. Ouders wier omstandigheden verachterd waren, of die zelfs aan den drank verslaafd waren geraakt, meen ik nu en dan te hebben opgemerkt, maar ik geloof dat zulks niets zegt ten opzichte van de massa; die toestanden komen immers in de hoogste kringen evenzeer voor! Het aantal „onechte" kinderen zal niet meer dan 2 à 3 % hebben bedragen; het aantal dergenen die hunne opvoeding in weeshuizen hadden genoten was zéér klein. Op eenige honderden herinner ik mij niet meer dan drie. Te weinig heb ik de kinderen van de onderofficieren der Zeemacht zelve aangetroffen. Vraagt men aan een onderofficier hoe dat komt, dan krijgt men al gauw ten antwoord: „Neen mijnheer, als hij bij de Landmacht wil, dan heb ik daar zoo geen bezwaar tegen; maar bij ons: liever niet". Het is een veeg teeken, dat te denken geeft.

Zoo blijven voor mijn herinnering slechts de Indische „paupers" over, die werkelijk proletariërs zijn en waarmede de Zeemacht zich, te kwader ure, heeft laten opschepen.[1]) Wist het Marinebestuur soms niet beter, of het had al zooveel proletariërs, dat ettelijke paupers er nog wel bij konden?

Wat drijft nu den jongen, in wien wij verder geen proletariërskind meer zullen zien, tot de Zeemacht? Bij de beantwoording dier vraag kan men al dadelijk een wanbegrip wegvagen, door te vermelden wat hem *niet* drijft. Hem drijft *niet* de honger, *niet* de nood, *niet* de misère. De gemiddelde sociale laag, waaruit hij voorkomt, heeft behoorlijk

[1]) Op een enkele uitzondering na genieten zij een, mijns inziens, volstrekt onverdiende reputatie van geschiktheid en bruikbaarheid. Zij zijn alleen maar „zoet". In normale tijden, wanneer de massa der jongens zich goed gedraagt, merkt men van die Indische jongens niets; zij blinken hoogst zelden uit, zijn maestal achterlijk, maar worden omdat zij zoet zijn niet opgemerkt. In abnormale tijden, zooals die op alle instituten voorkomen, wanneer de groote massa eens woelig is en lastig, zijn zij nog altijd zoet. Zij komen dan op den voorgrond en krijgen een onverdiende reputatie. (Onder elkaar spreken zij gaarne Maleisch en ik heb bijgewoond dat zij dit idioom geheim wilden houden voor kameraads, die er wel wat van wilden leeren. Zij zouden dan niet meer vrij zijn!)

haar brood; er blijft zelfs genoeg over om de kinderen, zoolang zij nog in opleiding zijn, des Zondags te ontvangen en te herbergen [1]); ik wees daarop reeds. Waar de nood niet dringt, kan men ook aandrang van de zijde der ouders niet onderstellen — het vak is nu eenmaal in Nederland niet populair, de stand is niet in tel. Men moet dus de drijfveeren bij den jongen zelf zoeken. Hebben ik en andere collega's van mij, voor zooverre wij ons *ernstig* met opleidingszaken hebben bezig gehouden, ons niet ten eenenmale bedrogen, dan is de aandrift die den jongen bezielt in zeker opzicht werkelijk „lust". Maar een lust die nauw verwant is aan een andere eigenschap: „te groote ongedurigheid om een vak te gaan beoefenen of een ambacht te leeren". De jongen, die de Marine verkiezen wil, doet dat gedeeltelijk omdat hij die zekere „onrust" gevoelt die hem naar een carrière doet verlangen, waarvan hij afwisseling (en vermaak) verwacht. Zoo brengt hij een karaktereigenschap mede die, bij goede leiding, een goed zeeman kan helpen vormen maar die toch ook een schaduwzijde heeft, daar zij verwant is aan den wensch om zich aan een geregeld beroep te onttrekken. Die wensch is in zeker opzicht het gebrek van de deugd. Van hetgeen hun in den zeedienst te wachten staat weten de jongens die eene verbintenis aangaan in den regel niets af (slechts Nieuwediepers en Hellevoeters hebben daarvan eenig begrip); de lust moet dus uit algemeene neigingen worden verklaard, hij vloeit voort uit karakterhoedanigheden, niet uit bekendheid met toestanden.

Vraagt men wat die jongens bij hunne indiensttreding medebrengen, dan is het antwoord niet moeilijk. Met uitzondering wellicht van een klein aantal schippers- en vischerskinderen, hebben allen behoorlijk Lager Onderwijs genoten; [2]) analphabeten komen niet voor, de Leer-

[1]) Veelal zelfs om op St. Nicolaas nr. cadeautjes te sturen!

[2]) Hoe men daarvan aan het Minist. de op noogte is, blijkt uit eene mededeeling van den Minister, gedaan tijdens de beraadslagingen: „de eisch die men zal trachten te stellen om tot het lagere dienstverband te worden toegelaten, is dat het lager onderwijs met succes moet zijn doorloopen". Maar het is moeilijk

plichtwet heeft hen onmogelijk gemaakt. De vruchten die het onderwijs heeft afgeworpen zijn zeer verschillend, maar onvoldoende zijn zij zelden. De meeste jongens hebben eene Lagere School tot het einde toe gevolgd; daaronder treft men dus voortreffelijke personen aan, die voor de toekomst alles beloven. Onder die zéér voortreffelijken zijn er die avondcursussen in een vreemde taal gevolgd hebben en van de beoefende redelijk wel op de hoogte zijn [1]). Het gros voldoet natuurlijk aan zulke hooge normen niet, maar het is toch verre van stumperig; het brengt, met zijn uitstekende gezondheid, gewoonlijk goede hersens en een goeden aanleg mede. Ik zou nog verder kunnen gaan en de jongens beschouwen naar de provinciën en steden waaruit zij komen en (vooral niet te vergeten) naar het geloof dat zij belijden, want daarmede hangt de waarde van het genoten onderwijs *ten nauwste* samen. Voor mijn doel zou dat wat ver gaan, maar twee punten wensch ik in 't voorbijgaan aan te roeren. 1e. Het is *niet* waar dat het gehalte der groot-stedelingen achter staat bij dat der plattelanders; de Rotterdammers en de Amsterdammers zijn gewoonlijk flink, bruikbaar (en fatsoenlijk ook); de Hagenaars vertegenwoordigen zelden de middelmaat, zij zijn of zéér goed of zéér weinig waard; daar tegenover staan sommige plattelanders, b. v. die uit de streken van Amersfoort en Arnhem komen en meestal maar „zoo zoo" zijn. Groningers zijn goed te gebruiken, Zeeuwen vallen niet *altijd* mee, Friezen vormen een soort op zichzelf, voor hen moet men zich soms wat meer moeite geven. 2e. De gemiddelde jongen blijft wat langer kind dan men, onder overigens gelijke omstandigheden van leeftijd, in hoogere standen pleegt te verwachten. Jongens waaronder er zijn die op den leeftijd van 13 à 14 jaar zich nog kunnen amuseeren met „verstoppertje spelen" zijn toch lang

om jongelui te vinden die dat *niet* doorloopen hebben! Toch zal het Ministerie dien eisch *trachten* te stellen.

[1]) Ik heb er een gekend die de derde klasse eener H. B. S. had afgeloopen. Hij was een zeer te waardeeren element en geen zeel uit „lust" bij de Marine gekomen. Waarom als matroos? Omdat de horizon daar het ruimst was.

PERPUSTAKAAN NASIONAL RI

kind gebleven! Ik zou dat feit nu niet vermelden tenzij het wellicht te pas kan komen waar ik betoogen wil dat ditzelfde jonge volk, eenmaal op de vloot geëmbarkeerd, allicht veel en *veel* te crimineel wordt aangepakt, soms als waren zij volwassenen. Wèl hebben de kinderwetten een doelmatige ten uitvoerlegging van de vonnissen der krijgsraden ten zeerste bevorderd, maar men zal mij toch wel willen gelooven wanneer ik verklaar dat het de dagelijksche opvatting aan boord is, waar alles opaan komt.

Waarom schijnt nu datzelfde volk, dat bij zijn indiensttreding op het veertiende levensjaar toch zoo „onmiskenbaar veel goeds aanbrengt en waarbij men, door zorgvuldige opleiding, zooveel mogelijk het goede tot ontwikkeling tracht te brengen, reeds na verloop van enkele jaren zóó weinig meer te voldoen, dat men gerustelijk van een „roode vloot" spreken mag, waar anderen (en met nog meerder recht) opmerken dat zij oranje zou kunnen wezen?

Zou de „Schuld" nu werkelijk bij het volk liggen, het volk dat men, van het veertiende jaar af, die opleiding gaf welke het Marinebestuur *zelf* verkoos?

Tot op zekere hoogte moet men de aanleiding tot die verandering bij den schepeling zoeken, maar zoo er van schuld gesproken mag worden zoeke men elders. Wat den schepeling betreft: het waren onrust, zucht naar verandering, neiging tot al wat nieuw was, die hem naar de Marine dreven. Daardoor onderscheidt zich de zeejongen juist van den boerenjongen, die zulke neigingen niet kent en veeleer met wantrouwen vervuld is jegens alles wat hem, met den gloed der nieuwheid omgeven, wordt aangeboden. Wat de boer liefst verwerpt, neemt de zeeman liefst aan. De neiging, die den jongen naar zee dreef is juist dezelfde, althans in kern en wezen dezelfde, als heden, iets later, het oor gewillig doet leenen aan ieder die hem, *nieuwe* theorieën weet voor te houden. Ik zeg voorbedachtelijk „nieuwe theorieën" omdat ik voor zeker aanneem dat de wispelturige marineschepeling diezelfde theorieën verwerpen zou, indien zij voor hem *oud* waren. Het is wel noodig daarop eenigen nadruk te leggen, waar men tegenwoordig (en dat niet in de laatste plaats van Meerderen die meenen dat zij den schepeling al heel goed doorgronden) zoo dikwijls kan hooren: *„och, ze brengen dat sociaalachtige van huis uit mede"*. Ik geloof veeleer, dat zij het *juist niet* van huis uit meebrengen maar dat het hun, tijdens den loop van het dienstverband, wordt bijgebracht en ingegeven. Waarom ik dat geloof? Omdat het karakter hen daarvoor predisponeert, omdat men bij de overgroote meerderheid der jongens (zoolang zij nog jongens zijn) niets daarvan bespeurt en ook omdat men daarvan bij de ouders weinig of niets bemerkt. Ik heb met tal van ouders gecorrespondeerd, velen hunner persoonlijk ontmoet of gesproken en kan niet anders getuigen dan dat zij, zonder uitzondering, menschen waren die graag tot eene goede orde van zaken medewerkten. Men zal mij voor de voeten werpen dat mijn observatievermogen slecht is geweest, of dat mijn observatiemateriaal niet deugde of niet voldoende talrijk was. Dat zij die het beter weten, dan met beter materiaal aankomen en aantoonen dat de geheele Nederlandsche „kleine burgerij" of, zoo men wil, „werkmansklasse" overwegend „rood" is en (wat nog meer zegt) er niet tegen op ziet om hare kinderen, op eenen leeftijd waarop zij daaraan allerminst behoefte hebben, in te wijden in de geheimen van den klassenstrijd met wat daarbij behoort.

Zie ik juist, meen ik terecht dat het „rooie" den schepelingen *tijdens* hun dienstverband, door buitenstaanders, wordt bijgebracht en vooral dat zij het *niet* van huis hebben meegekregen, dan behoeft men ook niet te wanhopen aan de mogelijkheid om dien invloed, ook tijdens het dienstverband te keeren. Wat grootere zorg, vooral voor het jonge volk, wanneer het zoo pas het Opleidingsschip heeft verlaten, zou al veel kunnen doen om het opkomen der kiemen tegen te gaan. Maar hoe is, in de laatste jaren, opgetreden?

Over de *aller*laatste jaren behoef ik daarbij niet te spreken.

De toeloop was, althans in de jaren 1912 en '13, zóó gering dat het jonge volk, uit den aard der zaak, in iets beter condities kan verkeerd hebben. Ik heb dus vooral het oog op de jeugdige schepelingen die omstreeks 1909, '10 en '11 de opleiding verlieten en waarmede men thans bezig is, op de vloot ervaring op te doen.

Na eene zorgvuldige opleiding te hebben genoten van een half jaar ongevéér aan de Kweekschool voor Zeevaart te Leiden en van twee jaren op het Opleidingsschip te Hellevoetsluis, werden die jongens op het zoogenaamde „vormingsschip" te Willemsoord (type Zeeland of Gelderland) geplaatst ten einde daar eene definitieve „vorming" te ontvangen. In het beginsel school iets goeds, indien er werkelijk gelegenheid ware geweest om zich het jonge volk, naar den eisch, aan te trekken. In de praktijk heeft daaraan nogal eens wat ontbroken, vooral omdat met dat vormingsschip het eigenlijk „varen" nauwlijks een aanvang nam. Van de zes maanden die de jongens daar doorbrachten, werden er ongeveer evenveel weken afgezonderd om ter zee te varen; de overige maanden werden in en nabij het Nieuwediep doorgebracht.

Toegegeven dat er, in die plaatsing op het vormingsschip, toch eenige gedachte aan zorg valt te erkennen, moet er gevraagd worden wat er daarna met den jongen geschiedde wanneer ook die vorming(de betrokkene had dan ongeveer den leeftijd van 16½ jaar bereikt) was afgeloopen. Kwam er nu van de eigenlijke bestemming, waartoe de jongen zich had laten aannemen, kwam er nu van „het varen" iets terecht?

Geenszins. De toeloop, die in de voorafgegane jaren meer dan gewoon bevredigend was geweest, had het aantal jeugdige schepelingen dusdanig doen zwellen, dat het Marinebestuur er eenvoudig geen raad mede wist. In massa werd het jonge volk, in de jaren van 1909, 1910 en 1911 geplaatst (gestuwd ware beter term geweest) op het allernadeeligst schip dat de Marine in het allernadeeligste harer

drie marinestations kan aanwijzen: op het Wachtschip te Willemsoord. Ook daar wist men met al dat jeugdige volk geen raad. Op een gegeven oogenblik heeft men daar ongeveer *driehonderd* jeugdige schepelingen bijeen (ik zou haast zeggen „gekerkerd") gehad. Voor allen was eenvoudig geen werk te vinden — de jongens liepen ledig of werden met geestdoodende oefeningen bezig gehouden. Daaruit vloeide voort een overmaat van kattekwaad, waaraan zij zich bezondigden; een groot aantal overtredingen, ook bij dezulken die zich tevoren nooit aan overtredingen hadden schuldig gemaakt, [1]) was mede het gevolg. Er zouden nog wel voorbeelden zijn bij te brengen van jongens die te goeder naam en faam bekend stonden en na een kort verblijf te Willemsoord, eenvoudig wegens voortdurend wangedrag zijn weggezonden.

Toen heeft ook het ongedacht, ongehoord en haast ongelooflijk verschijnsel plaats gegrepen dat een zeeofficier, die zulk een weggejaagd jongmensch op het opleidingsschip te Hellevoetsluis had gekend, *toch* zoodanig van diens goede eigenschappen en afwezigheid van eigen schuld is overtuigd geweest, dat hij hem, bij het bijzonder (d. i. bijzonder slecht) paspoort waarmede de jongen was ontslagen, *een schitterend getuigschrift van eigen hand* heeft medegegeven, waarop de betrokkene onmiddellijk een goede plaatsing in de burgermaatschappij vond! [2])

Het is in zulke perioden van massabejegening en leeg loopen, dat de oogen beginnen open te gaan voor „het rooie" en de ooren gretig de nieuwe theorieën aanvaarden. Gebrek aan zorg is in deze de tekortkoming van hoogerhand alwaar men er niet voldoende van overtuigd schijnt dat ook de jeugdige schepeling zijn rechten en aanspraken heeft, al zouden die niet verder gaan dan het presteeren van

[1]) Te Hellevoetsluis was het geen zeldzaamheid wanneer, op circa driehonderd jongens, in geen drie dagen één overtreding werd gerapporteerd. Het is wel eens vijf dagen achtereen zonder rapporten geb oven.

[2]) Ik kan erbij zeggen dat die officier, ziende wat er in Indië van zijn jongens terecht kwam, uit dégoût daarover, de Mar ne verlaten heeft.

nuttige werkzaamheden, *waartoe hij zich verbonden heeft.*

Ik heb jong volk gezien dat, volle twee jaren nadat het de opleiding verlaten had, nog in Nederland rondwaarde en het zeegat zoo goed als niet uit was geweest. Wat zij uitvoerden mag de Hemel weten. De meesten zullen wel in het Nieuwediep hebben rondgeboemeld. Voor gewone lezers kan ik nu niet expliceeren wat dat Nieuwediep eigenlijk is, al weet ieder burger zoo ongeveer wat een jongmensch dáár tegenwoordig leert. [1]) Een voorbeeld kan echter mijne bedoeling verduidelijken, omdat het boekdeelen spreekt. Ik heb officieren ontmoet die het, op het eerste gezicht *zoo erg niet* vonden wanneer jongens van tusschen de 16 en 18 jaren, lange maanden aaneen om en bij het Nieuwediep moesten verblijven, maar ik heb hen ook van kleur zien veranderen wanneer ik vroeg: *„wat zoudt ge zeggen indien Uw eigen jongen van* 16 *à* 18 *jaar eens een jaar lang op die manier aan het Nieuwediep voor student moest rondzwopen?"*

Na zulk een voorbereiding is menig individu voorloopig „gemaakt", al vinden de krachtige karakters later den koers wel weder. De gevolgen komen al spoedig naar voren. Tijdens dien verblijftijd in het Nieuwediep openbaren zij zich reeds; zij uiten zich dan krachtig tijdens het eerste verblijf in Oost-Indië dat daar gewoonlijk op volgt, en kort na den terugkeer in patria. Dan zijn de kiemen goed opgekomen, maar waar ligt de oorzaak, waar de verantwoordelijkheid?

Er is hierbij echter ook een lichtpunt: waar „het rooie" niet van huis wordt medegebracht, komt het er, ook al leidt het tijdelijk tot afwijkingen en excessen, niet zoo heel dik op te zitten. De gelegenheid om onderofficier te worden is, bij de Marine, gelukkig zeer groot [2]) en ieder nieuw-aange-

[1]) Van de hoogst immoreele invloeden die te Willemsoord werken kan men zich gemakkelijk overtuigen, door slechts te constateeren dat alle klachten daar vandaan komen en dat de ergste over redingen daar worden gepleegd. Uit Amsterdam vernemt men zoo goed als nooit iets en uit Hellevoetsluis (mits men het niet zelf uitlokke) ook niet.

[2]) Het pathetisch gezegde van den Minister: „in verband met de behoefte der

steld onder-officier kan, praktisch, als een verlies voor het gevreesd „sociale" worden aangemerkt. Ik zal dat niet nader uitwerken, doch wil mij tot een voorbeeld uit het dagelijksch leven bepalen; het teekent den toestand, maar is ook uit ander oogpunt leerzaam.

Ik onderhield mij met een onderofficier, die nogal een voorman bij de bewegingen was, over zekere regeling voor zijne ranggenooten, die zij, een paar jaar geleden, wenschten door te drijven. De voorstelling door dien onderofficier gegeven was (zooveel mogelijk geef ik zijn eigen woorden weer) als volgt: „Ziet U eens mijnheer, dat wij onderofficieren het „van de socialen niet hebben moeten, dat begrepen wij al„tijd wel; niet dat zij onze vijanden zijn of wij de hunne, „maar houden wij het met de socialen, dan gaan we er zelf „onder door. Daarom hebben we dezen keer Mijnheer.... „(volgde de naam van een kamerlid) ervoor gespannen en „nu gaat het".

Neemt de animo om in dienst te treden werkelijk af? Oppervlakkig bezien zou men zeggen van „ja". De Minister verklaart (Memorie van Antwoord 2de Kamer) dat de resultaten van de aanneming in de laatste 2 jaren ongunstig zijn geweest, in het jaar 1913 zelfs *zeer* ongunstig. Die verklaring wordt gestaafd door een overgelegd staatje, waaraan ik het volgende ontleen:

	1909	1910	1911	1912	1913 tot 8 Nov.
Aanneming jongens	337	192	189	140	79

Met deze cijfers voor oogen zou de oningewijde werkelijk

vloot (kan) slechts ongeveer 2/5 onderofficieren worden. Hierdoor blijven 3/5 teleurgestelden" kan meer dan één korrel zout verdragen.

aan een grooten achteruitgang in den lust tot dienstneming moeten denken. Maar hoe wanneer het Ministerie zelf eens, juist in de jaren waarin die achteruitgang aan het licht is getreden, door oordeelkundige (!) maatregelen, gezorgd heeft dat er zich geen jong volk meer komt aanbieden, of kan komen aanbieden?

Om dit vraagstuk eenigszins duidelijk te maken, moet ik nog eenmaal iets mededeelen omtrent de jongens zooals zij zich tot eene verbintenis bij de zeemacht aanmelden. De jongen (niet het proletariërskind) verlaat de school op den gemiddelden leeftijd van dertien à dertien en een half jaar. Terecht hebben de Marinebesturen van vervlogen jaren begrepen, dat het aanknoopingspunt, bij de Kweekschool voor Zeevaart te Leiden, omstreeks dien leeftijd (dien men den normalen mag noemen) moest worden getroffen. Met het verlaten der school immers begint de jongen naar werk in de maatschappij om te zien. Zoolang dat niet gevonden is, kan de toestemming van ouders of voogden om zich bij de Marine te verbinden, gereedelijkst worden verkregen. Is eenmaal werk gevonden — en een goed onderwezen, goed ontwikkelde jongen (zooals de meesten zijn) vindt binnen een half jaar zijn weg — dan is, met het doen eener beroepskeuze, de aanleiding tot dienstneming vervallen; de jongen stelt zich zijn verlangen uit het hoofd, de ouders geven ook zoo gereedelijk hunne toestemming niet meer, nu hij wekelijks wat thuis brengt.

Juist echter omstreeks 1909 à 1910 heeft het Marinebestuur het bovenomschreven, oordeelkundig beginsel los gelaten. Het neemt geen jongens meer aan die jonger zijn dan 14 jaar en dus den *normalen* leeftijd met een half jaar hebben overschreden. Dit half jaar is feitelijk de kern waarom het geheele verschijnsel zich groepeert. Zéér ongunstig zijn de resultaten der aanneming, aldus spreekt de Minister. Neen, zegt wie er meer mede te maken heeft gehad, zij zijn nog gunstig genoeg al zullen zij, zoo men voortgaat, nog wel minder gunstig worden. Gelet op den weg dien het Marine-

bestuur volgt, zijn de resultaten nog zoo kwaad niet; maar het is den juisten koers bijster geraakt. De numerieke achteruitgang in het aantal aanmeldingen was te voorzien geweest en *is* ook voorzien door ieder die verstand van zaken had. Mag ik eenmaal een beeld gebruiken, ik zoude zeggen: „men klaagt dat de waterleiding ongunstige hoeveelheden produceert; maar weet niet recht wat een der vroegere Hoofdbewoners aan de hoofdkraan heeft gemorreld". Wanneer ook de sociaal-democraten volhouden [1]) *„dat men te Leiden tracht minder jongens te krijgen, om uit het minder aantal de urgentie te bewijzen van het uitbreiden van de zeemilitie op de vloot"*, zoo ik die consequentie (die meer overleg onderstelt dan men op goede gronden mag aannemen) niet gaarne voor mijne rekening nemen, maar de premisse is eenigszins juist.

Zij behoorde als volgt te luiden: „indien men te Leiden minder jongens voor de vloot wenschte te krijgen, *indien men der Opleiding, zonder opzien te baren, den nek had zullen breken, dan had het Marinebestuur geen doeltreffender maatregel kunnen bedenken dan het genomen heeft, toen het den minimum-leeftijd van toelating een half jaar boven den normalen stelde*".

Want dusdoende heeft het Marinebestuur een tweesnijdend wapen gehanteerd dat der recruteering op twee wijzen rechtstreeks benadeelde. Niet alleen is het verschot, aan jongens ouder dan 14 jaren, aanmerkelijk geringer dan dat aan jongens boven de 13½ jaar, maar ook de feitelijke werving (om dat leelijk woord nu eens te gebruiken) wordt grootendeels onmogelijk gemaakt. Ieder weet, dat er bij de Marine, in den eigenlijken zin des woords, niet geworven wordt, maar hoe gaat het met de jongens? Zij zijn zelf de eigenlijke aanbrengers. Ik schend geen geheim, wanneer ik hier mededeel (de Verslagen der Kweekschool brachten het herhaaldelijk uit) dat de toeloop van jongens altijd het grootst placht te wezen *niet* in de schrale wintermaanden (zooals

[1]) Medegedeeld door den Heer Roodhuyzen bij het jongste Marinedebat.

menigeen denken zou) maar: *na de verloftijden*. Dan brengt de jongen die thuis geweest is, een vriend, een kameraad of een bloedverwant aan. Hoe meer jongens er te Leiden in opleiding zijn, zoo meer liefhebbers melden zich aan. Ook het omgekeerde is waar; het staatje bewijst het voldingend. Immers de toeloop heeft niet *plotseling* opgehouden, maar is afgenomen naarmate de bevolking der kweekschool verminderde. Die toeloop zal ook voortgaan te verminderen zoo men de poorten dier school niet weder opent voor jongens van den *normalen* leeftijd.

Voor overgrooten toevloed behoeft men nooit bevreesd te zijn omdat er een middel is waardoor men, tijdelijk of voorgoed, die poorten wat minder wijd open kan stellen. Niet door leeftijdsverhooging waarvan men juist nu de wrange vruchten plukt, maar wèl door verhooging van de physieke eischen. Zeker, die eischen zooals zij gesteld worden aan gezichts- en gehoorscheipten of aan allerlei andere factoren, zij zijn streng genoeg, maar de eischen die aan de lichaamsontwikkeling (lengte, breedte, gewicht, borstomvang enz.) gesteld worden, zij hebben *niets* om 't lijf. Het is vreemd maar toch waar, dat bij onze Marine de bedoelde eischen lager zijn dan bij alle ons omgevende naties en ook, op overeenkomstige leeftijden, bij de verschillende wapens van het Nederlandsche leger. [1]) Toch is ons volk, eenmaal volwassen, niet klein of achterlijk maar op jeugdigen leeftijd is het dat wel. Vraagt men aan HH. Doctoren waarom de eischen zoo laag zijn, dan krijgt men ten antwoord dat zulks verband houdt met de groeistatistieken, eene verklaring die wel wetenschappelijk klinkt, maar weinig opheldert. Vraagt men aan zeeofficieren, die

[1]) Ik onderstel dat die eischen in de laatste twee jaren niet veranderd zijn. De eischen die men bij de Marine aan de lichaams*ontwikkeling* stelt zijn zoo laag, dat vele onnadenkenden in de meening verkeeren dat lichtmatrozen die zich, uit de burgermaatschappij, op 17 à 18 jarigen leeftijd te Willemsoord aanmelden, per se beter physiek ontwikkeld zouden zijn dan zij die al drie à vier jaren bij de Marine dienen. De zaak is deze: de eischen aan 17 en 18 jarigen gesteld zijn goed, maar een groot aantal dat op 14 jarigen leeftijd is aangenomen heeft dan nog altijd wat in te halen, omdat op dien leeftijd de eischen te laag waren.

een vormingsreis met het jonge volk achter den rug hebben, waarin de jeugdige schepelingen tekort zijn geschoten, dan kan men tot vervelens toe hooren: „zij hebben geen kracht genoeg." Zoo meen ik dan wel duidelijk te hebben gemaakt hoe men *desverkiezende* den toeloop op normalen leeftijd weer kan herstellen, en toch de suppletie binnen gepaste grenzen kan houden door het vaststellen van hoogere eischen aan de physieke ontwikkeling; eischen die eenigszins elastisch moeten worden gesteld om, ook in tijden van schaarsche aanbieding, niet te kort te komen.

Ik heb hierbij wat lang stil gestaan omdat ik voelbaar wilde maken hoe onnoodig het voorloopig nog is dat men zich ongerust make over „de sombere wolk der zeemilitie". Wat het *numeriek aantal* koppen betreft, kan de zeemacht het nog lang met vrijwilligers volhouden, *mits* zij tot de beproefde banen tijdig en bijtijds wil terugkeeren.

Welke is eigenlijk de reden waarom het Marinebestuur van zijn van ouds beproefd gebleken gedragslijn is afgeweken? Met nauwkeurigheid mag ik het niet zeggen, maar vingerwijzingen zijn er genoeg. Men lette eens op het staatje en merke het aantal van 337 jongens op, die in 1909 werden aangenomen, tegen 192 in het daaraanvolgende jaar. Het schijnt dat de opleiding zulk een succes was geworden en op (numeriek) zóó gunstige resultaten kon bogen, dat het Marinebestuur als het ware bang is geworden voor de gevolgen. Nog in 1910 (d. i. dus het jaar waarin de 337 Leidsche jongens hunne opleiding op de VAN GALEN voortzetten) is het aantal jongens te Hellevoetsluis tot 498 opgeloopen. In dien tijd kon men zich een schoone toekomst indenken, maar juist het succes heeft de Marineautoriteit verblind. Bij de opleiding behoorden toen drie kanonneerbooten en drie kotters; een tender (de Castor) voltooide het geheel. Toen sloeg de schrik om het hart. Spottend moest die vloot van kanonneerbooten en kotters met den bijnaam „Channel squadron" (van het Voornsche Ka-

naal) worden vereerd en.... wat kostte dat alles een geld! In die periode heeft de kennelijke bedoeling voorgezeten om onderwijs en opleiding op een goedkoopje te hebben. Toen is de leeftijd van aanneming een half jaar verhoogd; toen werd de cursus van twee jaren op anderhalf teruggebracht, alles in de verwachting dat het nu eerst goed worden zou, niettegenstaande de ter zake bevoegden wel voorzagen, dat men aan de recruteering van het jonge volk den nekslag toe ging brengen.

Nog een reden kan hebben medegewerkt. Lessen uit het verleden hebben bij de Marine weinig waarde en zoo heeft men omstreeks de bedoelde jaren gemeend, dat het wel weer mogelijk zou zijn ouder volk aan te nemen alsof niet in de jaren van 1876 en 1877 de opleidingen der Zeemacht gecreëerd zijn, alleen omdat het op een andere manier NIET GING. In de jaren omstreeks 1909 heeft men echter een tijdelijk succes gehad, zooals uit het onderstaand staatje moge blijken:

	1909	1910	1911	1912	1913 tot 8 Nov.
aangenomen lichtmatrozen	201	186	122	82	58

Vanwaar die achteruitgang?

De reden ligt voor de hand. Op eenigszins ouderen leeftijd monstert men niet meer aan voor de Marine, tenzij het op een of andere manier in de burgermaatschappij niet goed gaat. In het tijdsgewricht waarin wij in 1913 en '14 leven gaat het echter in het particuliere best. Er is overvloed van werk; fabrieken en derg. hebben nog voor geruimen tijd bestellingen, de landbouw bloeit, de handel juicht.

Met die cijfers voor oogen zal men ook begrijpen, dat de plannen die thans in bewerking zijn en waarbij wordt gedacht over het aannemen van meer volwassen volk op lateren leeftijd en met kort dienstverband, op niets zullen moeten uitloopen, tenzij .... in jaren die voor de kleine burgerij en werkmansklasse tot de ongunstige moeten worden gerekend. Men is bij zulk een recruteering van het toeval afhankelijk.

Ook een andere les der ervaring wordt in den wind geslagen. Zij betreft het gebruiken van inlanders op de vloot, alsof wij daarvan nog nieuwe ervaring behoefden! Men stelt zich daarvan zóóveel voor, dat de Minister verklaart hoe men in het vervangen van Europeanen door Inlanders geen *tijdelijken* maatregel moet zien. Een duurzame maatregel dus! Is men dan nu weer vergeten, dat men veertig jaren geleden zich ook wonder wat voorstelde van de Negers van Curaçao en Paramaribo, en dat die zaak op één groote teleurstelling is uitgeloopen?

Ik heb veel gewerkt met Inlandsche schepelingen en ik stel hen zéér hoog. Ook van Negers heb ik zekere ondervinding maar niet van de Curaçaosche. Waarom echter zal men zich van een uitgebreider gebruik van Aziaten weinig illusie moeten maken? Om twee redenen.

De eerste en voornaamste, maar die ik niet uitwerken zal, omdat men Indië een weinig kennen moet zoo men de zaak wil doorzien, is deze: „wil men den Aziaat naast den Euro„peaan doen optreden en hem geschikt maken om den blan„ken broeder concurrentie te kunnen aandoen (immers men „spreekt van „vervangen"), dan moet men beginnen met „de Europeanen te veranderen". Wie zal daarover denken?

De tweede reden luidt: men *heeft* een jaar of tien geleden beproefd *iets* meer van de Javaansche schepelingen te maken, door het stichten van eene primitieve Opleiding op het Wachtschip te Soerabaja. Er is niets van terecht gekomen. De groote klacht, die ook het wezen der zaak raakte, was deze: „we kunnen hen niet verder brengen omdat zij geen onderwijs hebben genoten en geen Hollandsch kennen!

„We zouden moeten beginnen met hun eerst een paar jaar „Hollandsch te laten leeren, maar daarvoor zijn zij, als zij in „dienst komen, eigenlijk al te oud; en vraag niet wat een „dure opleiding dat worden zou!" [1])

Met dat weinigje ondervinding voor zich behoeft men geen profeet te zijn om te kunnen erkennen dat het er, over enkele jaren, droevig uit zal zien met de opleiding van schepelingen van Inlandschen landaard die men thans, met de beste bedoelingen, gaat stichten. Zoolang niet het volksonderwijs in Indië eene hoogte bereikt heeft, als waaraan thans nog in de verste verte niet te denken valt, is er aan een vervangen van Europeanen door Inlanders ook zoo goed als niet te denken. Om een bruikbaar vakman te zijn — de schepeling der Marine, hij moge kanonnier, torpedist, of wat dan ook wezen, is een vakman — moet men *in zijn jeugd* ook al wat geleerd hebben. Men stelle zich niet voor, dat de Aziaat uitzondering maakt op den regel „jong geleerd, oud gedaan".

Zoo valt te voorzien, dat men vroeg of laat (maar waarschijnlijk eer het ons lief is) tot de erkenning zal komen dat alle aangewende middelen lap- en stopmiddelen zijn geweest, tenzij men, vóór het te laat is, alle probeersels die al meer geprobeerd en telkens mislukt zijn, late varen om tot eenig beproefd systeem terug te keeren. Geschiedt dat niet, dan kan men het zeker achten dat de „sombere wolk der zeemilitie" zich over de natie zal ontlasten.

Wie dat laatste niet wenscht, late zich ook niet van den wijs brengen door de machtspreuken of dooddoeners, die in den laatsten tijd, alsof het wachtwoorden zijn, van mond tot mond gaan. Daartoe behoort het gezegde „dat in de Marine geen plaats is voor jongelieden van Christelijken huize," daartoe behoort de machtspreuk „er is in den tegen-

[1]) Stelt men zich soms voor dat de Inlandsche schepeling het verder in de Hollandsche taal zou brengen, dan de geboren halfbloeden, die Maleisch denken en dat in 't Nederlandsch overbrengen?

woordigen tijd geen werk meer voor de menschen", daartoe behoort de grootste aller dooddoeners: „een vrijwilligersvloot is uit den tijd" (alsof er geen middelwegen waren en de Ned. Marine niet reeds zulk een weg bewandelt!). De machtspreuk dat er geen werk meer zou zijn, is, omdat zij een schijn van waarheid voor zich heeft, de ergste van de drie. [1]) Zeker, het is noodig dat er werk worde gevonden, maar is het er niet eigenlijk altijd? Dat werk, waaraan de zeeman behoefte heeft, heet: „varen". Zoo mopperen, naar het spreekwoord zegt, het recht des zeemans is, ik weet toch één geval waarin hij niet mag mopperen, dat is: als hij varen moet. Nu weet ieder dat onze zeemacht meer en meer eene „huiszittende" is geworden. Het denkbeeld dat men, na een verblijf van twee of drie jaren in Oost of West.. aanspraak (neen recht!) heeft op een genoeglijk samenzijn met vrouw en kinderen gedurende (minstens!) een gelijk aantal jaren, heeft zich allerwege ingeburgerd, zoowel bij officieren, onderofficieren, als minderen. Indirect heeft „Moeder de vrouw" veel te grooten invloed op de beweeglijkheid der geheele zeemacht gekregen. Men zou voorbeelden kunnen noemen van schepen en booten waar men zich verongelijkt acht zoo men eens genoodzaakt is langer dan *veertien dagen* buiten het Nieuwediep of Hellevoetsluis te vertoeven. Wat verhoogde activiteit, wat meer varen mits met een bepaald doel, en vooral wat meer buitenslands varen, dat zijn de aangewezen middelen waarmede men werk vinden zal, ook

[1]) Terwijl men in de Marine steeds naar *ontspanning* zoekt, wordt de gelegenheid om *werk* te vinden te zelden aangegrepen. In vele schepelingen zit goeden aanleg en lust voor het beoefenen van eenig handwerk (niet te verwarren met lust om handwerksman te worden). De jongens in Hellevoetsluis beoefenden met *groote* voorliefde de huisvlijt en brachten mij zoo tot de erkenning dat zij eigenlijk zelf gevoelen dat zij zich in die richting eenigszins moeten bekwamen. Een groot aantal jonge schepelingen zou, bij zijn werk, de beginselen van een handwerk gaarne willen en ook kunnen leeren. Daarvan ware partij te trekken! Wie eenmaal een schroefdraad aan een gaspijp heeft leeren snijden zal nooit meer een moer vast schilderen. Ik heb wel getracht in die richting wat gedaan te krijgen en ik zou er zeker wel succes mee bereikt hebben. — Maar, het kostte geld en, al ondervond mijn idée eenige sympathie, het ging toch „het eene oor in en het andere uit".

PERPUSTAKAAN NASIONAL

al zou het wat meer geld kosten of al zou het de mobilisatiestaatjes van den Marinestaf tijdelijk overbodig maken.

Wèl is het Marinebestuur en nagenoeg het geheele gezaghebbende gedeelte der zeemacht ondankbaar geweest voor hetgeen de eigenlijke opleiding (bij normale wijze van recruteering) nu reeds bijna veertig jaren heeft verricht. Onnadenkend is men bezig den vogel, die sedert tientallen van jaren vele voortreffelijke eieren gelegd heeft, het broeden te beletten, en dat om geen betere reden dan dat de kiekens kakelen. De mérites der opleiding worden vergeten. Drie ervan zal ik noemen. De eerste is de meest voor de hand liggende en vermoedelijk zoowat de eenige waarom het Marinebestuur nog iets voor zijn opleiding gevoelt of ooit gevoeld heeft: zij is het die ons, veertig jaren lang, aan menschen geholpen heeft. Maar dat was ook eigenlijk alles. Zoo het *aantal* koppen er maar was, kwam het er weinig op aan of de individuen meer of minder economisch werden benut; immers de opleiding was altijd in staat nieuwe te fourneeren. Getuige bij voorbeeld de weerzinwekkende aardigheid van eenen Minister, die zooveel van het personeelvraagstuk begreep, dat hij een kleine tweehonderd deserties (in Australië gepleegd) meende te mogen vergoelijken door te verwijzen naar de „Australische jonge meisjes". Ook de ontslaggevingen in massa, die in de laatste maanden hebben plaats gehad, wijzen nog niet op een verhoogde economie van het individu, om het zoo maar eens uit te drukken.

Een tweede mérite der opleiding is dat zij ons geholpen heeft aan het zoo hóóg noodig volk, dat een weinig militair onderlegd was. Wèl wordt geklaagd over het gebrek aan „militair" dat den minderen schepeling pleegt te ontsieren, maar dan wordt vergeten dat het weinige militair, *voor zoover wèl aanwezig*, het werk dier veelgesmade opleidingen is. Eenmaal is dat reeds een tastbaar voordeel gebleken, maar het is lang geleden en dus vergeten. In 1876/'77 werden de Opleidingen, naar Engelsch model, geschapen, in 1879/'80 werden de lijfstraffen afgeschaft. Ik heb den tijd

dier lijfstraffen niet meer gekend, maar ik herinner mij toch wel van oudere officieren te hebben vernomen dat het de opleidingen waren die het doormaken van den overgangstijd hebben mogelijk gemaakt. [1])

De grootste mérite, waarvan nog dagelijks de vruchten worden geplukt, is wel deze: sedert jaren helpt ons de opleiding aan uitmuntende onderofficieren, die *uit de gelederen* zelf voortkomen. 't Is waar, wel wordt tegenwoordig ook weer druk gepraktiseerd over het stichten van kaderscholen, alsof de onderofficieren die wij hebben niet goed genoeg zouden zijn! Maar kaderscholen kunnen één ding nooit goed maken: zij kunnen geen onderofficieren schenken die uit de gelederen zelf voortgekomen, alle trucs kennen of zelf als een mindere kunnen voelen en denken (zoo zij dat willen). Met kaderscholen zal de onderofficiersstand, in dit belangrijk opzicht achteruitgaan; dat men voorzichtig zij! Bij de onderofficieren berust feitelijk het *uitvoerend* element op de schepen en wanneer de „roode vloot" op het huidig oogenblik niet nog erger is dan zij naar het oordeel van den grootsten pessimist mag zijn, dan heeft men dat, in de moeilijke jaren die achter ons liggen, grootendeels *aan het bewonderenswaardig beleid en aan den trouw der meeste onderofficieren te danken*. Zij zijn het die voor het heetste vuur hebben gestaan.

Waar het, bij behoud van de tot dusver normale wijze van recruteering, heen zal moeten is duidelijk. Voor de opleiding dient meer, *veel meer* gedaan te worden; in zekeren zin kan van haar worden getuigd dat geen moeite te groot geacht mag worden waar het de voorbereiding der jeugdige schepelingen geldt, die ook na het verlaten der opleiding niet zoo geheel aan hun lot behooren te worden overge-

[1]) Had het Marinebestuur in *die jaren* op zijn tijd vooruitgezien, dan zou het instellen van tuchtraden, zooals die thans van „zekere zijde" worden aanbevolen, zegenrijke gevolgen gehad hebben. Wat toen uit eigen beweging toegestaan had kunnen worden is thans niet zoo gemakkelijk meer te scheppen. Het is nu in zekeren zin te laat daarvoor en in ander opzicht nog te vroeg. — Toch geloof ik dat die instellingen komen zullen.

laten. Op geld behoeft niet al te ernstig gezien te worden, *wat niet rechtstreeks der Marine ten goede komt, komt later der Maatschappij ten goede.* Het Marinebestuur kan alles in het werk stellen om het opleidingsvak van een algemeen geminacht baantje tot eene geachte bezigheid te verheffen; het kan het geheele vak op meer dan één wijze releveeren al ware het slechts door meer te doen dan alleen „luisteren" naar hen die er zich aan wijden. Ook met de ondervindingen door particulieren opgedaan kan men zijn voordeel trachten te doen; [1]) dan eerst zal terdege blijken hoe stumperig en behelperig de Zeemacht (al heeft het geheel anderen schijn) in den grond der zaak eigenlijk werkt. Het zou aanbeveling *kunnen* verdienen ook de Adelborsten van het Kon. Instituut voor de Marine eens een poosje met het jonge volk mee te laten dienen. [2]) Dat zou aan het recht verstand over en weer zeker ten goede komen en dat is noodig! Op gevaar van goede vrienden in kwade te zien verkeeren, schroom ik niet als mijne overtuiging uit te spreken dat ik veel Meerderen ontmoet heb die meer verstand hadden van hun kanonnen, torpedo's, stoomketels of sloepen, dan van hun minderen en meer bepaald van het jonge volk. Gemakkelijk kan men zich van de juistheid dier opmerking overtuigen wanneer men eens in de gelegenheid is gesprekken te volgen. Wie van kanonnen op de hoogte is zwijgt zoo torpedo's worden besproken, wie torpedo's durft aanroeren zwijgt

[1]) De bezigheden van een commandant der opleiding bestaan grootendeels in functies die met de opleiding niets te maken hebben en ik herinner mij de marine-autoriteit niet die erkende dat een commandant, die 200, 300, (500!) jongens in opleiding heeft, daaraan zijn handen vol kan hebben. Zoo heb ik, in anderhalf jaar tijd, geen andere inrichting kunnen bezoeken dan de Tuchtschool te Velzen (!) en dat nog wel tijdens een verlof wegens ziekte. Wat de betrekking zwaar maakt is vooral dit: de officieren komen, omdat het opleidingsvak niet in tel is, bijna zonder uitzondering met tegenzin of om bijredenen aan boord. Een half jaar gaat voorbij met te maken dat een paar officieren er plezier in gaan krijgen en belang in hun jongens gaan stellen. Dat gelukt altijd, maar na een half jaar moet men weer met anderen beginnen.

[2]) Tegen het beginsel kan geen bezwaar bestaan. In vroeger tijd trokken we toch ook (op de Urania) met matrozen en lichtmatrozen aan eenzelfde touw. Het leeftijdsverschil alleen kan een bezwaar geworden zijn, *of zou dat misschien juist een voordeel wezen?*

zoo de kanonnen ter sprake komen of is althans in zijn beweringen voorzichtig; zoo laat ieder aan ieder het zijne, maar wat gebeurt er indien het gesprek op personeel- of opleidingszaken komt? Dan heeft iedereen er verstand van dan spreekt ieder mede, dan heeft het den schijn of alleen zij die zich aan het vak ernstig gewijd hebben er niets van af weten.

Ik zou onvolledig zijn, zoo ik mijne beschouwingen besloot zonder een enkel woord te hebben over gehad voor het weekblad „Het Anker". Ik zal daarbij naar kortheid streven en mij tot één hoofdpunt bepalen. Het moet de aandacht hebben getrokken van een ieder, die de Marinedebatten gevolgd heeft, hoe de Minister zelf verklaarde dat hij, uit eigen beweging, op de door Z. Exc. eenmaal gecommandeerde bodems, dat blad nooit verboden had, maar er toe was overgegaan nadat, van hoogerhand, een verbod was afgekomen. De Minister behoorde dus tot de vele verstandige commandanten die zich van het Anker niets aantrokken, maar waarom trekt Zijne Excellentie het verbod, nu hij zelf de macht heeft, niet in?

Het kan niet. Intrekking ware thans vermoedelijk een zwakheid, een désavoueeren van voorgangers in het bewind. Men staat thans voor de impasse dat, met den besten wil, het blad niet openlijk aanboord kan worden toegelaten tenzij het zijn toon wat inbindt. Dat het blad schaadt, ik geloof het niet en velen gelooven dat evenmin als ik; maar het Marinebestuur kan thans niet terug. Het blad zal verstandig doen zoo het zijn toon wat laat zakken — het Marinebestuur zal verstandig doen met het daarna maar te aanvaarden — het blad zal, zoodra het zich niet meer vervolgd weet, een kalmeren toon kunnen en willen aannemen. Geschiedt het een en ander niet, dan zal het blad nog langen tijd op eene lijn gesteld dienen te worden met rotten visch of met doerians, die immers ook niet over de valreep der schepen mogen komen omdat sommigen daar kwalijk van te pas worden, [1])

[1]) Men behoeft niet te vreezen en ik geloof dat geen verstandig mensch vreest

maar de invloed van het courantje lijdt daaronder niet.

De Minister heeft herhaaldelijk verwezen naar het Engelsche matrozenblaadje „The Fleet"; het wordt eigenlijk aan „Het Anker" als een soort model aangeprezen. De Minister schijnt het groote feit voorbij te zien waardoor „The Fleet" nooit beneden een zeker peil dalen zal, op straffe van zich oogenblikkelijk door een beter orgaan te zien verdrongen. Dat feit, of juister die omstandigheid is deze.

De Engelsche schepeling, van den Admiral of the Fleet tot den Boy, *weet* dat bij meetelt; de Nederlandsche schepeling, van den Vice-Admiraal tot den matroos der derde Klasse *weet* in hoever hij niet meetelt; alleen onze lichtmatrozen en jongens weten dat zoo niet. De Engelsche schepeling voelt als bij intuitie dat men, zonder de weerbaarheid der vloot in gevaar te brengen, niet straffeloos beneden zeker peil dalen kan; hij begrijpt dat het breken met zekere beginselen zich zou wreken in de strijdwaarde zijner vloot en dat zulk een breken hem op beslissende oogenblikken, wanneer het om overwinning of nederlaag gaat, in de armen der nederlaag voeren zou; hij weet dat zijn lijfsbehoud met sommige hooggehouden beginselen staat of valt.

De Nederlandsche schepeling begrijpt van dat alles weinig; men duide het hem niet te zwaar ten kwade. *Hij* doorziet zeer goed dat er voor hem geen sprake is van overwinning of nederlaag, maar dat hij met een eervollen ondergang al zeer verheugd mag zijn. Met die wetenschap voor oogen, valt het ook den redacteuren van „Het Anker" niet al te euvel te duiden zoo zij wat minder kiesch blijken dan hunne Engelsche ambtsbroederen. Op den duur echter zullen ook zij nauwgezetter moeten worden; zeker zullen zij het worden zoo het minder personeel, welks smaak zij moeten bedienen en welks gemoedsstemming zij even dikwijls re-

dat Matroos er een pleizier in heeft om „het Anker" à la barbe van zijn meerderen te vertoonen of „zur Schau zu tragen". Dank zij zijne opleiding heeft hij daarvoor te veel besef van fatsoen en — heeft hij het niet, dan kan men immers altijd ingrijpen.

flecteeren als opwekken, eenig vertrouwen in eigen kracht mag hebben herkregen. Dat vertrouwen *kan* wederkeeren, indien de offervaardigheid der Volksvertegenwoordigers ver genoeg gaan wil om in 's hemels naam het oor te leenen aan en de beurs te openen voor ontwerpen als thans voor aanbieding gereed schijnen te liggen,[1]) ook al zouden die voorstellen nu niet in allen deele *ieders* overtuiging belichamen.

Sedert eenige jaren geschiedt op het gebied van nieuwen aanbouw niets, maar men wete het wel: nietsdoen is thans schadelijker dan een weinig verkeerd doen. Ten deele zijn de gevolgen reeds tastbaar: de toon van het gevreesd „Anker", die tot op zekere hoogte eene aanwijzing is van de stemming die althans bij het mindere marine-personeel heerscht, *staat in verwijderd verband met het nietsdoen op Marine-gebied.*

Deze zijn de leerzagen die uit eene vergelijking tusschen „Anker" en „Fleet" behooren te worden getrokken.

Een paar malen heb ik mij bediend van een woordeke waarvan ik mij in den regel ongaarne bedien, het was het woord militair. Hoor ik het bezigen, of bezig ik het zelf, dan denk ik gaarne terug aan een lesje dat mij eens door een burger gegeven werd, dat lesje luidde: „maar militair zijn, dat is immers niet anders dan je plicht doen?"

Over het militairisme, zooals men het bij de Zeemacht verstaat, zou men breed kunnen uitweiden. Men zou allereerst kunnen opmerken dat twee marinemenschen het daarover zelden eens zijn, zoodat eene communis opinio schijnt te ontbreken. Toch vallen bepaalde stroomingen niet te miskennen.

Van eenig Fransch militairisme, mogelijke terugwerking

[1]) In den grond der zaak stelde de Staatscommissie weinig nieuws voor. Vier schepen, die zooveel mogelijk vechtschepen verbeeldden, hebben we immers altijd gehad! Men sprak dan van Auxiliair Eskader. Het beginsel dat werkelijk nieuw is bestaat grootendeels daarin dat de verbetering der vloot gedeeltelijk ten koste van het Indisch leger zou moeten gaan.

van een ver verleden periode, heb ik in de Marine nooit ofte nimmer een spoor waargenomen: wèl van iets wat men het Engelsche zou kunnen noemen hetwelk vermoedelijk een uitvloeisel was van eenige in het midden der vorige eeuw aangenomene „mos", gevolg van de bewegingen der oorlogsschepen die zich nog in die jaren veelal buitenslands (vooral in de Middellandsche Zee) vertoonden, en daar nader kennis maakten met der Britten wapenpraal. In het begin van de jaren van 1880 kon men nog wel naar de Queen's Regulations hooren verwijzen (het model waarnaar onze eigen Verordeningen ontworpen zijn), de uniformen der zeeofficieren hadden zekeren Engelschen snit, Engelsche galons sierden hunne mouwen. Toch was de Engelsche richting toen al zichtbaar aan het tanen. Reeds in die jaren begon men de Duitsche allures mooi te vinden, waartoe twee oorzaken samenwerkten. In den tijd dien ik bedoel, begonnen juist die zeeofficieren, die tusschen 1850 en 1855 hunne opleiding aan de Militaire Akademie te Breda hadden ontvangen, tot macht en invloed te komen; zij brachten reeds een „ik en weet niet wat" met zich, waardoor zij zich van oudere en jongere collega's onderscheidden. Hebben ik zelf en anderen hen goed geobserveerd, dan hadden zij iets meer „martiaals", gepaard met zekeren smaak voor wat men de militaire vormen van het Leger zou kunnen noemen In ieder geval: het stond den personen zelf goed. Dat deze officieren (in algemeenen zin) een eigenaardig leger-militairisme bij de vloot hebben bevorderd acht ik wel zeker, want onwillekeurig ondergingen zij een suggereerenden invloed die van buiten kwam en zij waren, door de eerste indrukken die zij bij hunne in dienst treding hadden ontvangen, daartoe als gepredisponeerd. Ik bedoel: den invloed van de opkomst der Duitsche Marine die juist in die jaren begon mede te doen en ook dadelijk iets schitterends beloofde. Zeker, dat Duitsche militairisme moest wel iets heel voortreffelijks wezen, wat had het niet kort geleden op de slagvelden van 1870/'71 gewrocht! Zoo verdween het Engelsch doen van de

vloot, Duitschland werd het na te streven model; het is met den dag in meerdere mate het model geworden waarnaar wij ons richten, doch zonder een stap nader tot het doel te komen.

Van een eigenlijk Nederlandsch zee-militairisme gebaseerd op grond van het eigen volkskarakter werd (tenzij in de excessen) nooit eenig teeken vernomen.

Op den bodem van de Nederlandsche zeemanschap, die toch wel eens getoond heeft tot iets goeds in staat te wezen, heeft men getracht een onbegrepen Pruisisch militairisme aan te kweeken. De gevolgen zijn niet uitgebleven in de distelen, die men van de naar vreemd systeem gekoesterde plant oogst.

Hetzelfde goedige Nederlandsche volk, dat zich tot op den jare 1879 dan boord der schepen met touwen liet afranselen, is daartegen nooit in verzet gekomen, maar aan de uiterlijkheden van een van over de grenzen geïmporteerd militairisme heeft het nooit gewild. Daarmede kwam ook juist die groote nationale kracht aan het licht die bestaat in het *niet* willen van iets.

Eenig militairisme, het moge dan onder alle omstandigheden neerkomen op de eenig juiste definitie „zijn plicht doen", behoort bevorderd en gehandhaafd te worden op eene wijze en door middelen die met het volkskarakter in overeenstemming zijn. Is dat het geval niet, dan veroordeelt het zichzelf. Het zal daarom in ieder land een ander uiterlijk aanzien moeten hebben; door nadoen kan men zich alleen bezondigen.

Wanneer Duitsche officieren het gezag uit handen der civiele autoriteit rukken, de burgerij in grooten getale op laten pakken om haar in een Pandoerenkelder op te sluiten of andere gewelddadigheden plegen, behoeven wij ons daarover niet warm te maken. Het is zelfs veroorloofd met een „'s Lands wijs, 's Lands eer" over ergerlijke bijomstandigheden henen te glijden.

Wanneer Engelsche officieren zich te goed vinden om, in

tijden van spanning, de civiele autoriteit te assisteeren, omdat zij zulk werk beneden hun waardighied van gentlemen achten, gaat ook dat ons minder aan; men kan toezien en belangstellend afwachten, hoe het afloopen zal.

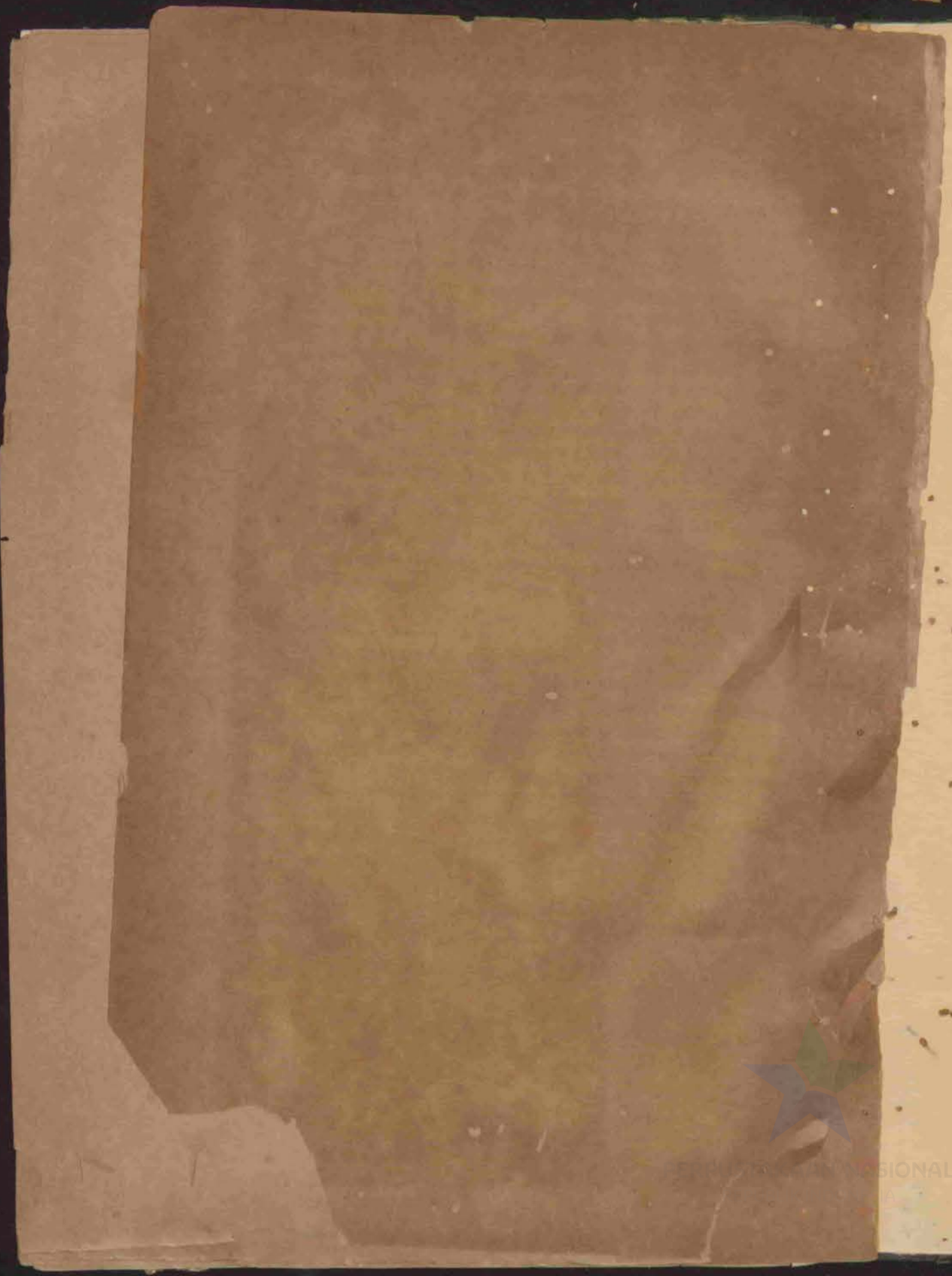
Wanneer Nederlandsche Zee-Officieren, in een stormachtige vergadering der Marine-Vereeniging, hunnen Vice-Admiraal en Minister maar vast (in den figuurlijken zin) verdringen van hetgeen men de marinebeurs zou kunnen noemen, in de hoop, dat Zijne Excellentie, op het oogenblik waarop hem de hoed wordt over het gezicht geslagen, ook de portefeuille van onder den arm zal laten schieten, dan mag men in zulk een feit meer belang stellen. Men mag van oordeel zijn dat 's Lands wijs hier tot in het doeltreffende is volgehouden en dat 's Lands eer zulk een voldoening eischte; maar men kan tevens niet nalaten op te merken, dat ook die zee-officieren blijk gaven van geen Pruisische beginselen voor zichzelf te aanvaarden of te begeeren, want zoo iets zou toch in Duitschland onmogelijk zijn!

Ook bij deze gelegenheid kwam het volkskarakter op de meest leerrijke wijze om den hoek gluren, want onder al die zeeofficieren waren er hoogstens zéér enkelen die een min of meer omlijnd begrip hadden van hetgeen zij eigenlijk wèl wilden, maar op één punt stemden zij overeen: zij wilden iets *niet*, namelijk het schip van Minister Wentholt. Door dat eenparig *niet willen* waren zij in staat tot samenwerking te geraken en kracht te ontwikkelen. Zoo is nu eenmaal het Nederlandsche volk, zoo toonden zich dien avond die zeeofficieren.

Daarin ligt de vingerwijzing tot hetgeen geschieden moet. De Meerderen aan boord dienen tot de erkenning te komen dat zij, om met BAKHUIZEN te spreken, van dezelfde „pot-aarde" zijn als hunne minderen vóór den mast. Men vorderе van anderen geen toepassing van beginselen, die men voor zichzelf hoogstens met de lippen belijdt. Men trachte de individuen te leeren kennen, te doorgronden en te waardeeren; heusch de meesten zijn het waard en redelijk zijn zij

ook! Daarom bedille men de schepelingen vooral niet op punten waarin men voor zichzelf alle bedilzucht verfoeit; men geve den meerderjarige wat des meerderjarigen is. Niets werkt zoo schadelijk als eene nooit gestaakte voogdij. Men kloppe niet af op den rug van den marineschepeling hetgeen zou behooren te worden afgeklopt op ruggen van dezulken die men zelfs niet aan *hun kleed* komt. Wie zich de moeite wil geven van zich in de denkbeelden en behoeften van den schepeling in te werken, zal zijn moeite (want aanvankelijk ondervindt men tegenwoordig moeite) beloond zien. Het „militairisme" zal daaronder niet lijden, de „krijgstucht" zal er geen schade van ondervinden. Maar voorschriften, divisieregelingen, looporders, circulaires, aanschrijvingen, dagorders, zij zullen niets baten. Alles dient in dezen **van de Meerderen** zelf uit te gaan die ook behooren te gaan begrijpen hoeveel er in den loop der jaren *door eigen schuld* verzuimd werd, hoeveel er valt in te halen en hoe goed het doel nog te bereiken is met het lang miskend en nog altijd slecht gekend personeel der vloot, dat toch van huis uit kerngoed is.

Men zou wellicht van mij verwachten dat ik nadere maatregelen zou wenschen aan te bevelen, maar voor het oogenblik denk ik daarover niet, omdat wie met verstand van zaken weet te lezen reeds menigen aanbevolen stelregel ontdekken zal. Misschien ontga ik toch het banaal verwijt niet dat luidt: „hij geeft te weinig middelen ter verbetering", maar voorloopig wijs ik die opmerking af, door te herinneren aan den titel van dit vlugschrift, waaraan te zien is dat ik een goed woord *voor* den Marine-schepeling heb willen doen.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA